

"De nu bekende vervalste baretemblemen, waar herkent u ze aan?"

'Mars et Historia' kent onder haar leden niet alleen historici, maar ook veel verzamelaars. Wat zij ook verzamelen, of hoe lang ze dat al doen, er zullen nog steeds exemplaren ontbreken, maar dat is juist net het aantrekkelijke van verzamelen. Juist omdat het bijna ondoenlijk is een verzameling ècht compleet te krijgen. Zelfs bij gevorderde verzamelaars zullen sommige moeilijke verzamelobjecten ontbreken. Om bij exposities of in de collectie zelf deze plaatsen in ieder geval voor het oog te kunnen vullen, werden er dan soms goedgeijkende kopieën gemaakt. Deze kopieën worden ook wel replica's genoemd. Het gebruik van replica's als "gatenvullers" is een bekend verschijnsel en zal ook wel in de toekomst gebruikt blijven worden. Een replica-embleem is soms van een goedkoper materiaal zoals messing, tin of plastic, maar kan ook een speciaal bijgemaakt embleem zijn. Omdat er weinig ècht goede documentatie is met goede scherpe afbeeldingen, zijn slechts weinig verzamelaars bekend met sommige originele emblemen. Om maar een paar voorbeelden te gebruiken, noem ik hier het bruine aluminium baretembleem Stoottroepen, het baretembleem met de letter B voor de adjudanten van Z.K.H. de Prins der Nederlanden, het houten baretembleem 'Paradox', de geborduurde schouderemblemen CADI, plaatselijke staf of kurassiers, en de mouwemblemen voor de militaire missies (Berlijn, Indonesië, Suriname).

Er bestaan veel bijgemaakte emblemen. Van sommigen is duidelijk te zien dat het om replica's gaat óf is de prijs zodanig dat u voor dat geld een replica móet verwachten. Waren de replica's in het verleden echter goed te herkennen, met de huidige technieken worden ze steeds beter en dus moeilijker van echt te onderscheiden. Indien deze replica's moedwillig als origineel verkocht worden is er echter sprake van vervalsingen. Omdat juist vanwege de huidige stand van de techniek zeer goede replica's gemaakt worden, en die meestal (moedwillig) als origineel verkocht worden, veeg ik beide emblemen voor het vervolg van dit artikel op één hoop. In dit artikel zal ik het alleen over de wat duurere baretemblemen hebben. Het gaat dan met name om de volgende baretemblemen:

- adjudanten van H.M. Koningin Wilhelmina, in goud- en zilverkleurig metaal,
- adjudanten van Z.K.H. de Prins der Nederlanden, in goudkleurig metaal,
- Korps Militaire Politie (in Nederlands-Indië), in zowel goud- als zilverkleurig metaal,
- officieren van gezondheid (arts, dierenarts), in goudkleurig metaal,
- tandartsen en apothekers, in zilverkleurig metaal.

In de volgende opsomming zal elke aanmaak apart genummerd worden, voor een eenduidige benaming.

1e aanmaak replica adjudanten (W en B)

Net na de oorlog zijn de nieuwe baretemblemen ontworpen en vervaardigd. Echter niet alle ontworpen baretemblemen zijn ook daadwerkelijk ingevoerd. Sommige kwamen niet verder dan het beproevingsstadium. Over het algemeen bestaat er dan weinig vraag naar zo'n embleem. Door het publiceren over deze emblemen wordt er een vraag gecreëerd. Een bekend voorbeeld zijn de baretemblemen voor adjudanten van het koningshuis, met de letter W (Wilhelmina) en B (Bernhard). Deze baretemblemen gaven de functie weer, en niet een wapen- of dienstvak, en werden daarom niet ingevoerd. Het embleem met de W is in twee uitvoering beproefd, namelijk in goudkleurig messing (70/30 zoals ook in granaathulzen gebruikt wordt) en in een vernikkelde uitvoering. Door het boekje 'De wapenemblemen van het Nederlandse Leger' van B.C. Cats en C. Coenders uit 1968, ontstond er een grotere vraag naar deze niet ingevoerde baretemblemen. Omdat ze slechts beproefd zijn is de oplage van de originele baretemblemen echter zeer klein. Om toch voor gatenvullers te zorgen, heeft de heer F. van Gelder uit Kedichem deze emblemen bij laten maken. Zowel de 'B' als 'W' zijn in goudkleurig metaal bijgegoten, naar het voorbeeld van

een origineel exemplaar. Deze spuitgegoten exemplaren zijn ook voorzien van ombuigpennen. Op een aantal punten wijkt dit embleem af van het origineel:

- de ombuigpennen zijn ook gegoten en zijn niet met tin gesoldeerd. Zelfs indien men het embleem rood gloeiend stookt zijn deze ombuigpennen niet te verwijderen,

- de afbeelding van het embleem is een minder scherp, en het oppervlak is vaak niet vlak. Het oppervlak vertoont kleine 'putjes'. Als excuus wordt soms de brand bij Koninklijke Begeer gebruikt.

Hoewel er wel een grote brand geweest is, is dit argument echter niet juist!,

- de randen van het embleem zijn meestal niet gaaf, als gevolg van het spuitprocédé,

- de kleur van het embleem kan door het gebruik van een niet zuivere samenstelling soms een roodere glans hebben. Soms lijkt het echter qua kleur zeer goed op het originele materiaal. De kleur alleen is dus niet voldoende!

De beste aangeboden vervalsingen van dit embleem zijn gepolijst voor een vlak oppervlak. Door goed te kijken is het verschil meestal nog wel te zien, met name bij de overgang van de vlakke gesp naar de hogere gelegen delen. Op deze plaatsen is het moeilijk om goed te polijsten. Omdat het origineel nooit ingevoerd of gedragen is, zijn afgepoetste baretemblemen toch ook al verdacht. De spuitgegoten baretemblemen worden over het algemeen alleen als replica verkocht. Er zijn mij geen zilverkleurige exemplaren bekend van deze aanmaak.

2e aanmaak replica adjudanten (W)

De in kleine oplage aangemaakte spuitgegoten baretemblemen konden niet in de vraag voorzien. In een oud artikel in Mars et Historia werd destijds al aangegeven dat de gegoten kopie ook ooit zeldzaam zou worden. Daarom werd naar een produktiemethode gezocht om betere kopieën te leveren tegen een goedkopere prijs. Deze serie replica's van adjudanten van het koningshuis betrof alleen het W baretembleem. Deze baretemblemen zijn niet gegoten maar geslagen. Omdat men niet beschikte over het originele stempel is er een nieuwe gemaakt. In deze stempel zitten (gelukkig) verschillende afwijkingen, t.o.v. het origineel. Om deze reden is deze replica goed te herkennen.

De verschillen t.o.v. het origineel zijn:

- het materiaal is tombak, en geen granaathulzen messing. De goudkleurige replica emblemen zijn origineel afgewerkt met een matte goudkleurige laag. De zilverkleurige emblemen zijn verchromd, in plaats van vernikkeld,

- de uitlopers van de W raken de rand van de gesp,

- de openingen op de kelkvormige bladen op de W zijn veel te breed,

- de bevestiging van de replica is door middel van opgesoldeerde spitse ombuigpennen. Er zijn handelaren die deze spitse ombuigpennen los solderen en zelf vervangen door goede ombuigpennen. De spitse ombuigpennen zijn namelijk iets te smal in vergelijking met het origineel.

Let bij deze replica dus niet alleen op de kleur of de bevestiging. Met name de kenmerken van de bijgemaakte stempel zullen de vervalsingen onderscheiden. Dit geldt ook voor de latere replica's!

3e aanmaak replica adjudanten (W)

De derde serie replica's is identiek aan de tweede serie. De bevestiging is echter met 2 oogjes zoals toen gebruikelijk was voor de gewone baretemblemen. De goudkleurige emblemen hebben een hoogglans goudkleurige laag. De zilverkleurige emblemen zijn verchromd.

4e aanmaak replica adjudanten (W)

De vierde (huidige) serie replica's zijn identiek aan de 3e serie. Het verschil bestaat hieruit dat de bevestiging vervangen is door de z.g. NATO-sluiting. Deze serie is aangemaakt aan het eind van de 80-er jaren. De 3e en 4e serie replica's worden vervaardigd in opdracht van T. de Bruin, een handelaar uit Oosterhout.

1e aanmaak replica arts (goud) en tandarts (zilver)

Qua afwerking en bevestiging komt deze overeen met de 2e aanmaak replica adjudanten. De tandarts is de verchroomde uitvoering van de arts. Ook deze stempel is bijgemaakt. Hierbij zijn ook kleine verschillen ontstaan, in vergelijking met het origineel. De meest opvallende verschillen zijn:

- de uiteinden van de twee takjes onder aan de esculaap. De originele zijn spits, de replica heeft stompe uiteinden,

- de zilverkleurige replica's zijn allemaal verchroomd. Van het originele zilverkleurige baretembleem bestaan zowel vernikkelde als verchroomde exemplaren.

- de bevestiging van de replica is door middel van opgesoldeerde spitse ombuigpennen. Er zijn handelaren die deze spitse ombuigpennen los solderen en zelf vervangen door goede ombuigpennen. De spitse ombuigpennen zijn iets te smal in vergelijking met het origineel. Het origineel bestaat ook in een uitvoering met twee oogjes.

Let bij deze replica dus niet alleen op de kleur of de bevestiging. Ook hier kun je op grond van de kenmerken van de bijgemaakte stempel de vervalsingen onderscheiden.

1e aanmaak replica Korps Militaire Politie (goud en zilver)

De originele baretemblemen zijn aangemaakt door de firma Cordesius in Batavia-Centrum. Het embleem is geslagen waardoor een scherpe afbeelding ontstaat. Voor de achterzijde is echter geen contra-stempel gebruikt waardoor die vrij vaag is. De replica's zijn in tegenstelling tot het origineel gegoten. Toch lijkt het embleem bedrieglijk goed. De emblemen worden bijgemaakt in Harlingen en zijn in 1996 voor het eerst opgedoken, mogelijk bestaan ze al iets langer. Zowel de goud- als zilverkleurige uitvoering zijn in 1996 door een handelaar uit Apeldoorn op de markt gebracht als origineel. Het duidelijkste verschil met het origineel is:

- dat de oogjes later cirkelvormig op het baretembleem bevestigd zijn. Op het origineel zijn de oogjes van rood koper, en zijn ze druppelvormig. Bij de replica zijn onder de oogjes nog bobbelzuchtbaar van het gieten,

- Bij de overgang tussen gesp en hoger gelegen delen zijn oneffenheden (ook na poetsen of polijsten) nog vrij goed zichtbaar; het metaal is niet mooi vlak.

Indien de prijs van voornoemde emblemen laag is, worden ze terecht als 'gatenvuller' verkocht. Indien deze replica's als origineel verkocht zijn dat oplichting, en zijn ze veel duurder. Indien u deze vorm van oplichting meemaakt hoor ik dat graag van u. Ook raad ik u aan aangifte te doen. Indien meer mensen dat doen, zijn er zeker stappen te ondernemen. Als indicatie geef ik hierbij enkele prijzen:

Adjudanten van H.M. Koningin Wilhelmina,

origineel fl. 600,- kopie fl. 30,-

Adjudanten van Z.K.H. de Prins der Nederlanden,

origineel fl. 750,- kopie fl. 90,-

Korps Militaire Politie,

origineel fl. 300,- kopie fl. 60,-

Officieren van gezondheid, tandartsen, apothekers

origineel fl. 275,- kopie fl. 50,-

Deze prijzen zijn slechts richtlijnen! Voor de originele emblemen ben ik voor de prijs uitgegaan van emblemen waar niet aan gesoldeerd is, en die nog 4 ombuigpennen hebben (Korps MP 4 oogjes, arts en tandarts eventueel 2 originele oogjes). Betaal voor beschadigde emblemen echter niet te veel. Let op voor 'vriendenprijzen' en 'echtheidsgaranties'. Bij twijfel over de echtheid kunt u beter eerst enkele onpartijdige collega-verzamelaars raadplegen.

Naast de voornoemde emblemen wil ik hier nog kort enkele andere emblemen noemen.

1e aanmaak replica geborduurde Humanistisch Raadsman

In de collectie Coenders zat naast een origineel ook een geborduurde replica baretembleem van de Humanistisch Raadsman. Hiervan zouden vijf (replica) exemplaren bestaan, naast de enkele originele exemplaren. De enige replica die ik ook gezien heb, is door een handelaar uit Apeldoorn bewust als origineel verkocht. Het verschil zit in de kleur van de ondergrond en de fijnheid van het embleem. De kleur van het origineel is blauw/groen. De replica is meer groen. Verder is de afbeelding van de replica smaller/fijner. Helaas heb ik geen replica voor handen om af te beelden.

1e aanmaak replica geborduurde Vechtwagens

Door een Indië-verzamelaar uit Den Haag is, voor een collega Indië-verzamelaar, een replica van dit baretembleem bijgemaakt in het begin van de 50-er jaren. Dit is waarschijnlijk een van de weinigen. Ze zijn daarna (bijna) nooit meer opgedoken.

Bijgegoten emblemen

In Harlingen worden door een handelaar veel gegoten vervalsingen gemaakt. Voorbeelden hiervan zijn het Korps Militaire politie, en recentelijk ook de Pantserafweerartillerie, de Rabbijn in de 2-delige uitvoering, Uitrustingsstroepen, en mogelijk nog enkele andere dure emblemen. De emblemen zijn allemaal massief (in plaats van geslagen), zijn minder scherp en hebben een minder glad oppervlak. Dit laatste kan door poetsen verdoezelt worden, maar de massieve gesp niet!

Stukjes huisvlijt

Er zijn enkele baretemblemen plaatselijke staf gemaakt uit mangaan. Deze zijn gemaakt naar het boekje van Cats en Coenders, en bevatten ook dezelfde fout als de daarin afgebeelde tekening. De tekening geeft een goede indruk van het origineel, maar bevat bewust fouten! Ook zijn er baretemblemen gemaakt als aardigheidje. Een voorbeeld zijn de baretemblemen van de adjudant b.d. Dellebare. Hij maakte bijvoorbeeld het baretembleem NBC genie-officier. Dit exemplaar is tweemaal voor een afscheid gebruikt, en bevindt zich in de collectie van de auteur. Ook binnen de EOD (EOCKL) is sprake van een zelfgemaakt baretembleem. Binnen de PAAT-eenheden (pantser anti tank) werden in het verleden wel baretemblemen gemaakt uit de combinatie van het veldartillerie baretembleem met de punt van een geweerkogel. Al dit soort emblemen moeten als creatief vakmanschap worden beschouwd, en ook als zodanig behandeld. Ze hoeven dus geen vervalsing te zijn, maar zijn meer een curiosa, die soms ook daadwerkelijk gedragen zijn! Laat u echter geen grote verhalen op de mouw spelden met torenhoge prijzen.

Bijgeslagen emblemen

Soms worden emblemen bijgemaakt met het juiste materiaal, de juiste stempel en de juiste bevestiging zodat deze als zodanig niet te herkennen zijn. Dit gebeurt bijvoorbeeld met de Rabbijn en de Humanistisch Raadsman. Soms worden er al bij de originele produktie extra emblemen geslagen die dan later op de verzamelaarsmarkt verkocht worden, zoals het kleine baretembleem Jagers in de niet-ingevoerde luchtmobiele proefuitvoering. Deze kleine emblemen zijn in 8 uitvoeringen aangemaakt bij twee verschillende bedrijven. Slechts van één bedrijf zijn alle vier de emblemen opgedoken.

Dit artikel behandelt de mij nu bekende vervalsingen. Omdat vervalsers (nu) ook weten waar ze op moeten letten, zullen er zeker nog andere en mogelijk ook betere vervalsingen opduiken. Dit artikel is dan ook een hulpmiddel bij de nu bekende vervalsingen. Ik hoop te voorkomen dat deze vervalsingen later ooit als origineel, proefmodel of iets dergelijks door zullen gaan.

Een ander artikel over vervalsingen werd geplaatst in de Beurskalender 1997 van de Stichting Samenwerkende Militaria Verzamelaars (SMV). Dat is geschreven door Ed van Engeland, en behandelt enkele vervalste Nederlandse medailles.

Mochten er bij u nog wensen zijn over vervolgartikelen of heeft u vragen, dan kunt u mij daarvoor altijd benaderen. Het adres staat voorin bij het correspondentschap voor de militaire emblemen.

Ing. R.C. Kuenen

